„Вісти ВУЦВК“.

Пролетар івсіх країн, єднайтеся!

Культура і Побут

№ 49 | Субота, 15-го грудня 1928 р. | № 49

Зміст: Вірші. *Михайло Семенко.* Соціялізм і алкоголь.—*Дмитро Тирса.* Столиця.—*Окр. Бюро КДР.* Допоможемо т-шу Мотузці. —*Городиська.* Ще раз про постановку „Хо“ в театрі для дітей.—*М. Мотузка.* Як не слід „допомагати“.—*М. Трублаїні.* День Амундсена. —*Ф. Курган.* „Гарячий“. Літературно-критичні нотатки. *С. Божко.* „Трусячими шляхами“. — *Микола.* „Ловкость рук“ — Чому зачинено Укр. Книжкову Палату?—*В. Минко.* Три дні на Сумщині. Блок-нот. Шахи й шашки.

Михайль Семенко

СоціялізМ і АлкоголЬ

Соціялізм—
це не «ПРЕКРАСНІ
ОЧІ»
що про них ми
«мріємо»
«глупої»
«ночі».

Соціялізм—
це не божа роса
що впаде на нас
після
молитовних сліз
як потойбічна «СПРАВЕДЛИВІСТЬ» і
краса.

Соціялізм—
це весела праця
скрізь
біля машин
і рушил.

Соціялізм — це
копальні, заводи, фабрики,
плантації,
судоплавні річки у Харкові,
і шосе, і рельси, і сади, і міста
що пульсують від
гідро-електричних
станцій.

Новий побут —
це не гола, незалежна, абстрактна чи «релігійна» ідея,
що до неї ми
прагнемо
як нові
християни.
Новий побут — це побут тих
людей
що перебороли і зализують
капіталістичні
рани.

Так само і
АЛКОГОЛЬ.
Це отрута —
але що ви сказали
тим?
Нехай отрута,
нехай
загибіль —
АЛЕ ДАЙТЕ ХОЧ МИТЬ! —
спочить
і я зовсім не хочу буть
святим.

Я не хочу живим на
небо!
Я хочу виссати
все
що дає
земля!
І коли ми повстали
проти Зеленого Змія
то соціялізму в
ім'я.

Не говоріть мені, ви! — «ах, як це
безглуздо,
отак напиватися — до положення різ», —
а самі
сидять
за чаєм в палісадничку
і канарку слухають
до
сліз.

Я буду пить
і говорити вам
дерзости,
буду руйнувати ваші кубельця і пасма
міщанських
мрій, —
мене не приспати
«ДОМАМИ
ТВЕРЕЗОСТИ»,
і для нас
ХАЙ ЖИВЕ
ЗЕЛЕНИЙ
ЗМІЙ!

І коли
я іду
проти ЗМІЯ
в атаку —
я це розумію
так:
одночасно з будівництвом соціялізму —
старий побут
лама собі
карк.

Скрізь
наші брати
змагаються —
і падають, і йдуть
вперед —
соціяльні лиха перемагають:
пролетар-німець,
пролетар-француз,
пролетар індус і
швед.

Я не зраджу вам
за соціялізм
боротьбі
є!
Я знаю, що й мене
несамохіть
видираєте ви з
манівців.

Не за гаслом міщан —
МІЩАНЕ НЕ П'ЮТЬ! —
став я в антиалкогольні ряди:
я знаю,
що я йду
В КОНТАКТІ
і це МАЙБУТНЄ
мені говорить:
ІДИ!

Але одночасно
з протиалкогольним
гаслом — — —
Дінець у Лопань!
Комунальних комфортів,
кватирю!
Щоб не обернулась наша атака
в абстрактну
релігійну
ідею.
ЩОБ НЕ БУЛО РЕЦИДИВІВ!
31-VII. 928. Заолiївка.

Дмитро Тирса

Столиця

Молодою повінню мас
Схвильовані вулиць
лиця.
Крізь
лепкий
туман
усміхається
столиця.

Я люблю твої ранки в труді
І гудків запашні хори.
— Край мій
—у творчі дні—
на туман
і усмішку
хорий.

Оспівати тебе — не мені.
Не мені твою пісню скласти.
На цитаделі
туманів
ведеш
весняний
наступ.

Я чую. Я чую твій біг.
Як туман, моя пісня тане.
І гімни гудки
сплітають тобі
Піднесені
як привітання.

Квітнути буйно й зростать
Республіко!—Твій час настиг.
—Твою пісню
співає Дні
прель
стан—
найбільший
поет
сучасности!

Допоможемо т-шу Мотузці

В порядку обговорення.

«Проти міщанської навали на дитячий театр»—така була назва «твору» т. Мотузки, надрукованого 1 листопада у «Культурі й Побуті». Але читаючи твір т. Мотузки, зразу-ж бачиш, що тут не в театрі лише справа, що про нього він по суті дуже мало, не глибоко та не всебічно пише. Адже ж з самого початку він росповідає про те, як йому—«гидко стає», коли він відсидівши десь в установі до 5 години, виходить і йде радянськими площами та пролетарськими кварталами, а поруч розгулює тими ж таки кварталами кримінально-авантурницька пропаганда. Після цього автор робить величезний крок і б'є зьмаху театр для дітей і не дивно, що автор, який на 11 роковини соціялістичного будівництва в робітничому центрі бачить лише кримінальне авантурництво, знаходить його і в театрі для дітей. Пишучи хоч і не так багато про виставу п'єси «Хо», що нею театр мав показати своїй авдиторії побут села з його іноді куркульським засиллям, невитриманістю де-яких радянських робітників та визначною ролею на селі 3-ї зміни—т. Мотузка вірний собі, вбачає всюди лише авантурництво та кримінальщину, взиває це «гнилим натуралізмом» і запевняє, що «все це дискредитує саму ідею дитячого театру, як одного з могутніх засобів виховання молодої громадської зміни в новому соціялістичному дусі». Це сильно сказано, але не до речи. Справа в тому, що театр для дітей принципово не закриває «хінським муром» гнилого натуралізму старого побуту від очей свого глядача і повірте, це лише тому, що театр для дітей не «інститут благородних дівиць», і зі своїх глядачів не готує читачів «брачної газети»... Крім того можна, в певністю сказати, що насиченість тієї, чи іншої п'єси елементом мистецьких форм не можна виміряти лише мірилом тов. Мотузки, що до речи очевидно не знає, що ДВУ за найближчою участю НКО оголошувало конкурса на найкращу дитячу п'єсу—ставило свої вимоги і в наслідок цього п'єса «Хо» мала першу премію і після того попала в театр для дітей, що взагалі засвоїв звичку—**міцно ув'язувати свою роботу з громадськими, освітніми та партійними організаціями.**

Зокрема Окр. Бюро КДР працює в найтіснішому контакті з театром для дітей і зазначає, що крім усього в театрі систематично провадиться перегляд та обговорення усіх вистав театру шкільними педагогами та ватажками піонерзагонів разом із досить широкою та сильною художньою радою театру. Таким чином, взагалі корегується робота театру, що полягає не лише у виставах, а і в такій справі, як організації інтернаціональних дитячих ранків. Коли ж говорити лише про п'єсу «Хо»,—то Окр Бюро КДР може одно сказати:—п'єса «ХО» розрахована театром на старший концентр, мала де-які хиби, але від цілої низки цих хиб, шляхом згаданих переглядів та обговорень, позбавилась і на нашу думку,—п'єса являє собою зразок дуже корисної вистави, що наслідки її ми вже маємо змогу коротенько оголосити. Приклад тому:

1. Піонерзагін 35 школи, переглянувши «ХО», ухвалив поширити свою роботу в підшефному селі, і в наслідок цього виявив там безглузде вбивство селянина, що його жінка й діти лишилися у надзвичайно скрутному стані. Піонерзагін перевіз сиріт до дитячої колонії, вдові спільно зібрав грошей, а про всю справу й злочин повідомив Окрвиконком. Мало того, здобув кіно-передвижку й влаштовує тепер для дітей кіно-сеанси.

2. Піонерзагін 10 школи ухавлив своєму підшефному селу надіслати літератури та підручників для наймитських дітей і перевів це в життя.

3. Піонерзагін 21 школи у своєму підшефному селі після перегляду «ХО» ухвалив організувати хату-читальню та поставити радіоприймач.

4. Кожен з харківських піонер-загонів після перегляду «ХО» поставив перед собою якесь завдання і всі, як один, ухвалили взяти участь у наступній перевиборчій кампанії до сільрад, щоб туди не пролізли куркулі.

Отже не дивлячись на це, а може не знаючи цього, тов. Мотузка хоч і визнає важливість, почесність та труднощі завдань театру для дітей, всеж-таки у своєму дописові **необережно та галасливо** пропонує «регульнути» на цьому фронті».

Окр. Бюро КДР вважає, що оцінка т. Мотузкою п'єси «ХО» та робота театру **помилкова і не відповідає дійсности.** Коли ж т. Мотузка бажає щільніше підійти до роботи театру та бути корисним, просимо його як і інших зацікавлених товаришів бути бажаними гістьми на переглядах та обговореннях п'єс театру для дітей та на відкритих засіданнях його художньої ради.

Окр. Бюро КДР.

Ще раз про постановку „Хо"

в театрі для дітей

(З приводу допису т. Мотузки).

В «Культурі й Побуті» за 1 грудня 28 року т. Мотузка обвинувачував «Театр для дітей за постановку п'єси Мамонтова «ХО».

Порядок міркувань автора приблизно такий: «Вечірнє Радіо» вабить свого міщанського читача надзвичайними авантурно-злодійськими пригодами, а театр для дітей, так само, під натиском міщанства ставить авантурно-злодійську п'єсу «ХО» (!?).—Як доказ автор наводить декілька, свавільно взятих із тексту, окремих слів, як:—злодій, бупр, зарізав;—позбавив їх того значіння й змісту, що мали вони в загальному контексті й робить невхильний висновок—п'єса злодійська... В наслідок складається картина, що зовні є убивча для театру. По суті ж це не відповідає дійсності.

П'єсу Мамонтова ніяк не можна віднести до групи «авантурно-пригодних»;—вона трактує про класове розшарування на селі й звязок села з містом.

П'єса, звичайно, має свої слабі місця що до них в першу чергу слід віднести недосить виявлене автором п'єси революційне значіння міста, і театр для дітей вже де кілька раз в робочому процесі переробляв всю 3 дію.

І все ж таки за наявністю сучасного безрепертуар'я, що від нього театр для дітей терпить ще більше ніж театри для дорослих, п'єса Мамонтова являє собою інтересний матеріял Вона дозволена до постановки головою Упрсоцвиху, має дозвіл реперткому по літері А, та має премію, що присуджено їй на конкурсі дитячих п'єс при Д.В.У.

Далі:—коли куркульська частина на селі росповсюджує про дітей-ходаків до міста, чутку, що вони ні до чого не добилися, попали під потяг, та заарештовані,—тож не можна з тексту вибрати слова «зарізала» та «Бупр» (до речи—цього слова немає в тексті) й сказати, що п'єса говорить про злодійство...

Не мало обурюється т. Мотузка і з того, що по ходу вистави співається і «сербіяночка» і знову таки із тексту пісні він виділяє жирним шрифтом лише слово «отравить», як доказ непридатности матеріялу. Тут автор знову таки неправий;—з впливом вулиці, що роскладає наших дітей, ведуть боротьбу всі установи соцвиху. Ми прагнемо організувати, в клубах та гуртках дитяче дозвілля. Боремося за чистоту мови в школі; за те ж саме веде боротьбу і театр для дітей, але шляхом

Як не слід „допомагати"

В порядку обговорення.

Найкращий спосіб «доводити» правильність своїх тверджень це—накидати свому супротивникові тобою ж таки вигадані аргументи, думки то-що. Хто робить це похмуро, цілком «сурйозно», а хто — аж надто росперізано, з тією ухваленою руською «бойкостью», що від неї, ба, навіть найсміливіший дасть дуба. Відповідати такому супротивникові слід, завше враховуючи, що можливі тільки дві причини **такого способу** дискутувати питання: 1) опонент робить це злісно, «с заранее обдуманным намерением» — і тоді годі про щось з ним сперечатися, або—2) «муж сей» просто органічно не вміє, не може читати й правильно розуміти написаного. Тоді роблять так: наводять відповідне місце зі своєї статті (чи виступу), ставлять поруч «тлумачення» опонента і—вдумливий читач (чи слухач) уже сам собі дасть раду.

В справі, що її ми зачепили статтею «Проти міщанської навали на дитячий театр» («К. і П.» № 47), маємо дві відповіді: одну — Окрбюро КДР, а другу — тов. Городської (коли не помиляюся, директор Дитячого театру). На превеликий жаль, відповідь організації (Окрбюро КДР) особливо впадає в око отим-о, в горі характеризованим способом «угроблення» свого опонента. Тут-що ні речення, то й «новое дело». От, наприклад, ви довідуєтеся, що автор згаданої статті в № 47 «К. і П.» —«на одинадцяті роковини соціялістичного будівництва в робітничому центрі бачить лише кримінальне авантурництво». Звідкіля це випливає? А цілком зрозуміло: з того, мовляв, що автор в п'єсі «Хо» вбачає **лише** авантурництво та кримінальщину. (Підкреслення наше М. М.). Довідуємося ми також, що Дитячий театр «принципово не закриває хінським муром гнилого натуралізму старого побуту від очей свого глядача, бо театр цей є мовляв, не «інститут благородних девиц».

До такого способу «тлумачити» (а справді, перекомикувати) наші зауваження з приводу постановки «Хо» — хоч, що правда, трохи в серйознішому тоні — схиляється і тов. Городська. Вона також накидає мені дещо такого, чого я в вік-віки про Дитгеатр не думав. За її тлумаченням виходить, що я закидав дитячому театрові, ніби він ставить «авантурницько-злодійські п'єси», такі от, мовляв, як «Хо».

От—так би мовити,—букет тих гріхів, що їх обидва автори «відшукали» в моїй статті.

В чім же річ? Де брехня і де правда? Насамперед, ані цяточки правди немає в тім, що ніби, я зарахував п'єсу «Хо» до типу кримінально-авантурних п'єс. Твердження т. Городської, що вона накидає мені (певне для підсилення своєї аргументації), що «Хо», є «п'єса злодійська», слабе на... підозрілу «неточність». є простісінькою вигадкою. Як одночасно, абсолютно, зрозумілим є, звідки взяло Окрбюро КДР, що в п'єсі «Хо» я примітив «**лише** авантурництво та кримінальщину» (підкреслення наше. М. М.). Шановні товариші, давайте говорити одверто. Як що вже й говорити про оте кляте «лише», то тільки так, як воно справді стояло в статті: мої зауваження стосувалися **не п'єси в цілому, а лише** (на цей раз без лапок) тих огріхів, що їх навіть після кількох виправок з п'єси ще не цілком усунено (уважно читавши, мої опоненти запримітили-б, що в моїй статті мова мовиться про **«деякі сценки»**, а не про п'єсу в цілому—13-й рядок з гори в другій колонці).

Звичайно, «для преодоления супостата», можливо й годиться заплющувати очі на те, що само вилазить з твоїх же власних рядків. Можна говорити, наприклад, що «п'єса («Хо») являє собою зразок дуже корисної вистави» (ОБ КДР), тоб-то є вищим мистецько-репертуарним досягненням, а чи — трохи скромніше—що воно є «інтересний матеріял» (тов. Городська). Про це хай сперечаються, одначе, фахівці з театральної справи. Нам здається, що саме, виходячи з визнання величезної громадської корисности роботи Дитячого театру, й слід було б трохи інакше ставитися до тих голосів з боку преси, громадськости нашої то-що, що хотіли би бачити наш Дитячий театр, розуміється, не «Інститутом благородних девиц», але водночас і не закладом, що проміж великої сили хорошого, сценічного матеріялу в ряди-годи викидав би на діти чужий нам, надто «сміливий спосіб» [illegible]

художнього дискредитування міщанства, шляхом художнього висміювання його. Та й чи можна ж краще дискредитувати «сербіяночку»—цей апофеоз вульгарности, що вдерся до побуту не лише дорослих, а й дітей,—як вклавши її в уста соціяльно-негативного типа—Серьожки—сина псаломщика, сьогодні службовця сільради, а завтра готового піти на «клірос» співати?.. І діти сміються над «сербіяночкою». Вистава пройшла вже більш 18 разів, а ще ніхто не зареґістрував жодного випадку щоб глядачі співали «сербіяночку». В той же час, другий мотив, здавалося б досить використаний—«По морям», після виконання його дітьми—героями вистави, звучить по новому, стає свіжим переконуючим і що разу в антрактах, в фоє театру гуртуються самодіяльні хори, що виконують «по морям» —Такий процес театрального виховання.

Орієнтуватися ж на сприймання шостилітнього сусіди, тоді коли відомо, що театр працює лише на дітей шкільного та піонерського віку, а п'єса «ХО» розрахована на старший концентр шкіл—по меншій мірі не серйозно.

Так само слід вважати поспішним і висновок автора, зроблений на основі одноразового відвідання одного з одкритих недільних ранків, що до характеру авдиторії театру для дітей. Цей висновок, до речи, для більшого переконання зафіксовано рядком малюнків, де діти сплять, а батьки з захопленням абож дивляться на сцену, абож обнімають один одного.. Тут уже подвійна помилка так у відношенні до головного кадру глядачів театру, як і до батьків.

Театр для дітей обслуговує головним чином організованого школою та піонерзагонами глядача. З відкриття сезону, тоб то з 28 жовтня по 1 грудня, театр для дітей дав 30 вистав, з них для шкіл соцвиху 22, для піонерзагонів 5 і лише три одкритих недільних ранкових. Пропущено 15977 організованих глядачів.

Тепер про батьків. Всі установи соцвиху в тому числі й театр для дітей не женуть від себе батьків, а максимально притягають їх до роботи. В Держтеатр для дітей батьки-міщане своїх дітей не водять. Ці діти, з бантами на голові, відвідують **інші** «воскресні» вистави і... російською мовою, що до речи відзначає й т. Ткаченко у своїй статті, надрукованій в тому ж числі «Культури й побуту». Батьки наших школярів та піонерів переважно робітники та службовці. Бувати в театрі для дітей вони можуть, лише в неділю і коли раз на тиждень кількість дорослих в театрі для дітей і може здивувати випадкового відвідувача, то це не мінус, а плюс роботи держтеатру для дітей.

ГОРОДИСЬКА.

Ст. дискусійна. **Ред.**

„Ловкость рук"

Є такий журнал «Службовець» — орган ВУФК'у Спілки Радторгслужбовців. Відомий він головне тим, що передплачується він за рахунок тих мізерних коштів, що одержують МК спілки на культроботу, — по 5—6 примірників на кожний Місцевком. Плачуть бідолашні Місцевкоми, а передплачують — професійна-ж дисципліна.

Але дисципліна дисципліною, а треба-ж таки взяти уставлення на масового передплатника, на масового читача. І вирішив «Службовець» здобути собі слави на полі українознавства (добре що на радторгслужбовців з укірайнізацією наполягають).

І ось почав «Службовець» друкувати «сторінку українознавства».

Хто її—оцю сторінку складає — невідомо, бо не підписано. Але видно, що великий спец своєї справи і людина освічена, що багато може читачам росказати. Але чомусь твори цього спеца дуже нагадують чужі твори. Здається й мова й звороти не такі, і матеріял інакше розположено,—а щось вона таки дуже кидається у вічі эта подібність. Ось візьмемо на вибір:

№ 43 стор. 5.

«Велика Революція, що почалася в Росії весною 1917 р., пройшла три етапи свого розвитку: революційно-національний, боротьбу з національною контр-революцією і зміцнення радянського будівництва. Перший етап революції забирає мало не ввесь час до осени 1917 р.... і т. д.

№ 44 стор. 6.

Генеральний Секретаріят відразу оголосив програмну декларацію. Проте вона була пустопорожніми розмовами... і т. д.

№ 36 стор. 2.

Москва, діставши кінець-кінцем доступ до Чорноморських портів, намагається всіма способами закріпити за собою володіння цією родючою землею... і т. д.

Сторінка 31.

«Велика Революція, що почалася в Росії перед весною 1917 р., пройшла на Вкраїні три стани свого розвитку: часи національної революції, часи боротьби з національною контр-революції і, врешті, доба закріплення Радянської Влади. Перший стан революції обіймає час до осени 1917 року... і т. д.

Сторінка 35.

Генеральний Секретаріят зразу проголосив програмну декларацію, але та декларація була пустою балачкою... і т. д.

Сторінка 7.

Москва, здобувши нарешті доступ до Чорноморських портів, старається всякими засобами закріпити за собою володіння родючою українською землею... і т. д.

Я забувся сказати, що ліворуч — це цитати із «Службовця», праворуч з книжки М. Яворського «Революція на Вкраїні», вид 1923 р. Отож бачите, і слова не ті, і мова одмінна і взагалі зовсім оригінально пише Службовець», а тхне... плаґіятом.

По «службовському»-ж: це зветься «дешево й сердито».

До видання серії „Романи й Повісті"

Перша книжка серії «Романи й повісті»—роман Головка «Бур'ян», вийде між 15 і 20 січня. Видавництво «Український Робітник» вже намітило, які саме твори будуть видруковані в серії. Крім романа «Бур'ян» вийде роман Ледянка з життя Донбасу «На горах» (переклад з руської мови); спогади Макса Гельца (переклад з німецького рукопису); роман Слісаренка «Зламаний гвинт», роман Юрезанського з життя Донбасу «Алмазні переліоги», роман Первомайського «Околиці», романи Панча і Микитенка і два перекладних романа з чужоземних мов.

Серію «Романи й повісті» погодилися дати, як додаток, газети «Вісти», «Робітнича Газета Пролетар» і «Пролетарська Правда». Видавництво «Український Робітник» провадить переговори про те ж саме з видавництвами газет «Звезда», «Кочегарка», «Червоний Гірняк» та інш. До газет серія йде додатком за 3—4 крб. на рік, в той час, як окремою передплатою вона коштуватиме 5—6 крб. Видавництво сподівається, що кожний номер випуску серії даватиметься не менше, як 25 тис. тиражом.

Видавництво одержало чимало замовлень не лише з України, а й з інших місць СРСР, де живуть українці: Сибіру, Кубані і навіть з Канади. Взагалі з місцевостями де мешкають компактні маси українців, видавництво «Український Робітник» налагоджує найтісніший звязок що-до постачання їх українською літературою.

вання старого побуту, міщанства. (До речи, приємно вражає вміла—до дітей припасована—трактовка кримінальних сценок у «Дон-Кіхоті». Зовсім іншого характеру, ніж у «Хо»).

Хотілося б вірити, що поза межами цієї дискусії товариші з ОБ КДР і тов. Городиська де в чім зійшли-б зі своїх позицій, що їх вони боронять в даний момент. Мені здається, що всі дані до того є, бо навіщо ото т. Городиська посилається на «наявність сучасного безрепертуар'я, а обидва дописувачі разом спираються (як на останній арґумент, певно) на те, що п'єсу «Хо» відповідні організації преміювали. Це, що називається, ставити мене під безпосередній «моральний терор». Але від того цей «арґумент» не стає арґументом. Поминаючи той факт, що п'єсу премійовано в **читанні, а не в її постановці на дитячій сцені,** ми здивовані, що цю ж таки **премійовану** п'єсу «в ході роботи» кілька разів перероблювано (третю дію, наприклад), що вона має свої слабі місця ще й сьогодні. Тут не сходяться кінці з кінцями: коли не можна «розводити єресь» з приводу премійованих п'єс, що мають дозвіл Реперткому — як довідуємося—за літерою «А», то як же ото і **навіщо** слід було переробляти, виправляти п'єсу уже «в ході роботи», тоб-то після **затвердження премії?** Певно, щоб наблизити п'єсу до дитячого глядача. Отже, нема чого нам відроджувати тут чинности старої примівки про жінку Цезаря, що її не слід ні в чім запідозрювати, а краще крок за кроком звільняти дитячий репертуар від усього, що не доходить до дитячого глядача так, як би то ми хотіли. Адже, чимсь ударило в носа ота-о противнюща сценка в кухні, що її, здається, останнім часом зовсім усунули з п'єси? Чому ж то слід ховатися за «премію» та за авторитетні установи, щоби фактично затримати хоча б дещицю з адюльтерних та кримінально-зафарблених місць цієї п'єси. Несамохіть пригадується, як на останньому всеукраїнському з'їзді профсоюзів тов. Рабичев росповідав про факти досить критичного ставлення з боку робітничих книгозбірень та гуртків що-до преміювання твору одного з сучасних українських письменників. Робітники одверто протестували проти факту присудження премії за цей твір, вважаючи рішення досить і досить авторитетної комісії за неправильне. Що ж, товариші, може на вашу думку слід було б закликати робітничі організації до порядку?

Нарешті кілька слів про той настрій, що ним написано відповідь ОБ КДР. Звичайно, запал річ хороша. Сам я дуже люблю ентузіястичні голови. Але навіть тут треба знати міру. Бо дописатися до того, що автор цієї статті на 12-м році соціялістичного будівництва «в робітничому центрі бачить **лише кримінальне авантурництво»** — це вже занадто. Це значить — фактично обороняти соціяльно чужі нам шмаття в дитячих п'єсах, в цілому, може, і хороших. Стати міцно на цих позиціях це—значило б унезалежнювати розвиток культурних процесів, між тим, як нашим завданням є ставити їх під що найширший громадський контроль, **об'єднаними зусиллями** даючи відсіч ворожій навалі. А в цій галузі, як певно, добре відомо і моїм сьогоднішнім опонентам, оцією легкою одсилкою до «інституту благородних девиц» ніколи і ніхто ще не розвязував справи.

Є й іншого характеру риси, що доводять, оскільки серйозно зважують ролю дитячого театру (в даному разі п'єси «Хо») товариші з ОБ КДР. Перелічуючи позитивні наслідки постановки «Хо» цей колективний автор п. 4 пише слово в слово таке: «кож... з харківських піонерзагонів після перегляду «Хо» поставив перед собою якесь завдання і всі як один ухвалили взяти участь у наступній перевиборній кампанії до сільрад, щоб туди не пролізли глитаї». Я радію з молодечого запалу піонерзагонів — це чудесно хороше — але я дивуюся такій безкритично висловленій оцінці п'єси «Хо» з боку керовників дитруху. Кожен, хто знає сучасне радянське село й те, по яких саме річищах тече активність радянського громадянства, відразу-ж зважить значіння цієї оцінки.

На цім місці ставимо крапку, поминаючи багато чого, на що за браком місця тут не відповідаємо.

Час би цьому обговоренню на шпальтах преси покласти край (принаймні, в цій конкретній справі) і перейти до якихось організаційно-творчих висновків.

М. МОТУЗКА.

Від редакції:

Решту статтів що до Дитячого театру буде вміщено в наступному числі «К. і П.»,

День Амундсена

14 грудня день пам'яти славетного дослідника полярних країн Роальда Амундсена, що трагічно загинув, улітку цього року, в крижаних просторах намагаючись урятувати екіпаж дирижабля «Італія». Сімнадцять років тому, саме 14 грудня 1911 року Роальд Амундсен відкрив південний полюс бувши першою людиною, що ступила ногою на саму південну точку земної кулі. Цей день встановлено днем його пам'яти.

Життя своє Амундсен присвятив боротьбі з суворими полярними просторами. Роками перебуваючи одрізаним од цілого світу десь у кригах, борючись за життя в надзвичайно тяжких умовах, він робив одне за другим завоювання для науки, для людства. Варто лише відзначити, що він був єдиною людиною, що побувала на обох полюсах. Він перший пройшов північно-західним проходом, що його людство шукало протягом сотні років. Він же пройшов й північно-східним проходом, яким до нього пройшли лише Норденшельд та Вількіцький. Він перший точно определів місце находження магнітного полюса. Не в газетній статті перечислити всі ті відкриття та дослідження, що їх зробив Амундсен.

***

Весь 1909 р. Амундсен діяльно готувався до експедиції до Північного полюса. Але ось, коли майже вся підготовка була закінчена він дістає звістку, що Пірі 6 квітня того ж року попередив його досягши Північного полюса. Це руйнувало всі плани Амундсена.

Діставши цю звістку він одразу ж вирішив змінити курс своєї експедиції на 180°—і замість північного полюса досягнути Південного. Швидко склав Амундсен докладного плана нової подорожі Але цей план був його таємницею і ніхто крім брата дослідника Нільсона Амундсена, що командував старим «Фрамом» *), не знав про цей план. Лише згодом Амундсен посвятив в це ще двох старшин «Фрама».

Вночі 9 серпня 1910 р. «Фрам» рушив на південь. Лише через місяць, коли «Фрам» залишив Мадейру, Амундсен скликав команду корабля, щоб оголосити їм куди вони прямують. Амундсен небув певний, що екіпаж згодиться з планом його подорожи і не ждав того ентузіязму, яким зустрів екіпаж «Фрама» повідомлення про подорож до південного полюса. Тоді ж було послано листа до Норвегії з повідомленням, куди поплив «Фрам». Коли лист прибув до Норвегії, то більшість людей зняли галас з цього приводу. Заявляли, що Амундсен замислив авантуру, що він негідник, коли без дозволу вирушив в цю експедицію і вимагали затримати сміливого вченого. Але останній був уже так далеко, що затримати його ніхто не міг.

Тим часом «Фрам» посувався все далі на південь. В середині січня 1912 р. «Фрам» увійшов у Кітову бухту де Амундсен висадився на льод і почав закладати продовольчі склади та будувати помешкання для зимівлі. У лютому «Фрам» залишивши у кригах Амундсена та ще 7 чоловік, повернув на північ.

22 квітня зайшло в останнє сонце і не показувалось цілих чотирі місяці. Ніч-зима була сувора. Морози доходили до 50°—60°. Але люде перезимували чудово і, коли 24 серпня зійшло сонце воно застало всіх здоровими і бадьорими.

У жовтні експедиція росподілилась на два загони. Один в складі Амундсена та ще чотирьох чоловіка рушив в напрямку до полюса, а другий в складі трьох чоловік, подався на схід, щоб дослідити землю короля Едуарда VII.

Загін Амундсена на чотирьох санках з 52 собаками мав харчів на чотирі місяці і мусів пройти коло трьох тисяч кілометрів.

Після довгої й важкої подорожі по кригах та горах, що мають до п'яти кілометрів над рівнем моря, одважні мандрівники 14 грудня 1912 р. досягли Південного полюса.

***

Експедиція Амундсена дала чимало важливих наслідків для науки. Амундсен зробив багато цікавих спостережень та вирахувань. Ця ж експедиція довела, що море Росса у східній своїй частині обмежується землею, а

Роальд Амундсен.

не перерізує Антарктику і не сполучається з морем Ведделя. Амундсен відкрив на шостій частині земної кулі гірський хребет, що дістав назву гір королеви Мод. Ці гори є начеб продовженням американських Анд і досягають висоти в п'ять кілометрів. Нарешті експедиція Амундсена вивезла з Антарктики цінні зоологічні та геологічні колекції. Взагалі, після Амундсена, уже ніхто не зібрав таких багатих даних про географію, метеорологію та геологію південно-полярної частини земної кулі.

***

Часами можна почути, що Амундсен не вчений, а лише практик мандрівник з величезним досвідом. То є неправда. Звичайно Роальд Амундсен не був схожий на кабінетного вченого теоретика. Але серед дослідників Арктики та Антарктики не багато знайдете виключно кабінетних вчених, що ні разу б не брали участи в експедиціях і вивчали полюса лише за допомогою мапи та літератури в своїх кабінетах. Ми знаємо, що Амундсен після першої своєї експедиції в Антарктику 1898-9 р.р. на кораблі «Бельгія», де він був

*) «Фрам»—корабель, що на ньому зробив свою знамениту подорож Ф. Нансен у 1893—6 р.р.

Ф. Курган

„Гарячий“

(Уривок з повісти «В диму»).

Коли вас закупорять у діжку і, протримавши дванадцять годин, випускають на волю, вам здається, що ви вдруге народилися на світ. Здається, що вчора, позавчора, навіть сьогодні півгодини тому ви не жили і життя вам малося важким кошмарним підземним сном. Коли сухо клацають під кліттю кулаки, а бліде світло вечірньої зорі кидає вам у вічі рештки догорілого дня, ви пожадливо хапаєте своїми легенями ті рештки і вам солодко, й радісно. Боляче ворохнути будь яким м'язом Голова ваша хилиться на груди й навіть важко й лінько відповідати на привітання знайомих шахтарів. До низенької каютки не йдете, а лише переступаєте з ноги на ногу. Вам просто хочеться лягти серед вулиці на купі жужелиці, простягтися горілиць, і, заплющивши очі, пити всім тілом вечірню прохолоду. Гудок тривожить нерви, але не тим, що закликає на роботу, а тим, у кого він одриває шматок відпочинку. Так що-дня. Одне дешеве, вартістю всього в 1 крб. слово «Упряжка» примушувало нас з Йосипом спускатися на район знову в шахту й іти поколіна болотом кілометрів зо два до своєї роботи. Робота наша полягала в тім, що ми з дня в день вантажили від забоєм випалену «бурку» в вагони. За дванадцять годин ми повинні навантажити до 18 вагонів важкої смердючої глини, начиненої динамітним газом. Під кінець упряжки, коли голова від газу розбухає, здається, на ввесь кверщлаг, а оголений пухлий мозок за кожним рухом голови чіпляється об креп, приходить десятник Ягор Іванович, Йосипів дядько.

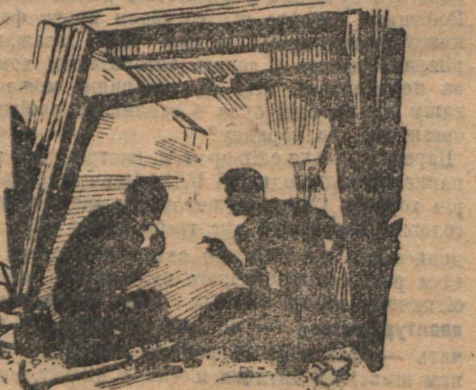

— Який твій номер?—питає він кожного з нас щодня вже третій місяць. Ми по черзі відповідаємо. Він записує в потріпану десятницьку книжку огризає брудного оливця і пишається своїм десятництвом і тим, що... пише.

— Сьогодні Гарасим Ягорович видаватиме заробіток—ніби сам собі говорить він—приходьте до його в двір після роботи.

— А скільки в мене заробітку в цім місяці буде, дядя?—питає Йосип.

— Там узнаєш. Оливець покаже.

Далеко в підземеллі мерехтить його чищена блискуча десятницька лампа. Блищить, аж доки Ягор Іванович не повертає у боковий штрек.

— От бачиш... і ріднею мені доводиться, а поведінка навіть і до родича чвапно-свиняча. Що значить—начальство. Підрядчик і той навіть більш по людськи поводиться, ніж він. Той хоч поговорить з людиною,—Йосип помовчав, а потім знову:—Ех, Хведько. Не слухаєш ти мене. Капуста ти, а не парень. Кажу, давай!... І всього тільки наважитись, а там махнули б на Кубань, придбали собі коні і захазяйнували б так, що тільки держись. Там простори, степ, а тут... пропадеш. Задушить тебе шахта. Коли шахта не задушить, то родичі їй допоможуть. Бач які вони? В людей чорти кращі!

Я мовчав.

— Ти подумай: половину життя треба пробути отут під землею, з оцією лопаткою, під оливцем отакого шкуродьора. Кров з тебе сочиться так... по каплі, щодня. Це ти ще молодий і в тебе її вистачає... Але вистачить її не надовго. Саме більше п'ять-шість років, а потім викинуть тебе, як непотрібну прілу лісину разом з породою на породний звал.

Йоська замовк. Кинув ще лопат з п'ять породи в вагон; останньою зачепився за стовп і не доніс грудок—розсипав. Виматюкався й сів.

простим матросом, затратив п'ять років на спеціяльну наукову підготовку, готуючись до подорожі в Арктику для розшуку полюса земного магнетизму. Перед кожною своєю експедицією він докладно вивчав все, що йому було потрібно для цієї нової подорожі. Перед своєю подорожжю до Південного полюса Амундсен, складаючи плана, вирішив почати свою пішу мандрівку з Китової бухти, не вважаючи на те, що всі авторитетні дослідники того часу вважали це небезпечним, бо рахували, що цю бухту оточує величезна плозуча крига. Амундсен же на підставі вивчення всіх матеріялів про Антрарктику прийшов до висновку, що це не є пловуча крига. Ці передбачення Амундсена цілком справдилися. Амундсен відкрив південний полюс земного магнетизму і зробив там докладні наукові спостереження. Нарешті його спостереження на південному полюсі яких в ніякому разі не могли зробить ні Фредерік Кук, ні Роберт Пірі підчас своїх перебувань на південному полюсі свідчать про те, що в особі Роальда Амундсена людство згубило не лише великого мандрівника-дослідника, але й першокласного вченого.

* * *

Влітку цього року старий Роальд Амундсен вилетів з Тромсе на французькому самольоті «Латам» в супроводі свого приятеля, одного з кращих французьких літунів Дітріхсена на розшуки екіпажа дирижаблю «Італія», що зазнав катастрофи у Арктиці. Через кілька годин після одльоту «Латам» згубив радіозвязок з берегом. Минуло півроку і невважаючи на самі докладні розшуки слідів «Латама» не знайдено. Преса правда запевняє, що у морі виловлено якийсь уламок, що мусів належати начеб «Латамові» з нерозбірливим написом на тому уламкові.

Можна гадати, що Роальд Амундсен знайшов собі могилу там саме, де загинули Гудсон, Франклін, Седов, Брусілов, Керіні Марвін, Мальгрем і багато інших одважних вчених мандрівників, мореходів.

В день присвячений Амундсену, ми повинні вшанувати цю велику людину, що від простого матроса дійшла імени всесвітнє-відомого вченого і мандрівника.

М. ТРУБЛАЇНІ.

Літературно-критичні нотатки

„Трусячими шляхами“

Не наша вигадка оці «трусячі шляхи», а взяли це ми з 15-ої сторінки книжки Ю. Смолича «Фальшива Мельпомена», де один з героїв «негоден був... поневірятися з театром, по битих **трусячих** (очевидно вибоїстих С. Б.) шляхах і багнистих **суволоках** (? С. Б.) нашої розлогої батьківщини. На тих же шляхах «де торохтіли **дрібне і важко** колеса», перегортаючи листки книжки, ми подибуємо і дядька в «обмизганому брилі» (ст. 115), і дівчину Марусю, що її чомусь величають **«пані»** (ст. 130) та інші звороти, що свідчать про велике знання української мови тов. «академика» і центрального співробітника «УЖ'а». Там же Мазепа будує церкви аж коло кордону на далекому Правобережжю (стор. 126).

Багато де чого є там, але нам хочеться висловитись не про ці трібнички. В минулому номері «К. і П.» тов. Е. Касяненко в замітці «На критику читачеві» робить натяк з другого боку, робить наголос на ідеологічні вартості твору.

Переходимо без зайвих балачок і ми до цього питання.

Уже сам факт, — порушення болючої проблеми (національної) примушує ставитись до твору не як до звичайного собі еджевуда. Проблема, що її порушує автор, — проблема національної контр-революції, потуги і провали її планів і зусиль, настільки серйозна і широка, що змальовувати її як фарс театральної трупи не можна. Бо ті самі темні кадри трудящих, що за них турбується в своїй статті і тов. Касяненко, на своїх плечах перенесли ту «велику соціяльну помилку тисяч прекрасних, життєздатних молодих істот». Не дурно ж—за недоглядом автора—Котигорошок цілком серйозно, навіть трагично взиває:

> «... боже мій, зверни очі на кожний клапоть української землі — її вповно... кров'ю».

Ото ж коли брати за матеріял цю «трагедію кожного клаптика землі української», то цілком хибно показувати її через призму невеличкої купки осіб — театральної групи. Ця тема повинна опрацьовуватися у великих романах-епопеях, де поодинокі герої мали б другорядне значіння, у широкому морі історичних подій-фактів; вони б тоді вийшли не «безвинними жертвами», а окремими вузлами—кільцями загальної машини всеевропейської контр-революції.

Ми чуємо закид, що це не історичний твір, не епопея, а сатира на вузьке коло петлюрівської пів-інтелігенції; що тут якраз, в центрі не події, а герої, невеличка купка; що автор (за словами Е. Касяненка): «... в сатиричному тоні, не шкодуючи фарб малює туполобу обмеженість борців за рідну неньку» і т. д....

Гаразд, погоджуємося (і не сміємо нав'язувати авторові діяпазону творчости), обмежимося і вузьким колом напівінтелігенції. Але ми не погодимося з кваліфікацією Фальшивої Мельпомени, як сатири і **лише сатири.** Сатира там поширюється майже на все оточення, на більшість персонажів, але не на **всіх.**

І більшість трупи, і дикуни-селяне (зустріч театра в селі ст. 113—116), і вандали червоноармійці, що наводять на сцену кулемет (ст. 31), що... «не дібравши іншого способу висловити свою подяку акторам... пачками і врозсип, розряжали свою огнепальну зброю в хистку стелю театральної залі» (ст. 40), і вся п'яна радянська суспільність міста Н. (Винниці чи Житомира, сміємо думати) на рітному ювілею петлюрівської трупи-повстанкому, — все це для автора **лише сатиричне тло.** А на цьому рельєфно через всі сторінки твору проходять **глибоко-трагічні постаті цієї хроніки-трагедії,—Хорунжий, Котигорошок та Маруся.** Ці троє стоять на три голови вище за своє оточення. Вони розумніші за всі інституції—Парком, Наросвіта, ціла кінна дивізія з штабом, военкомом, агітпросветом, окремим відділом. Вони хитріші за ЧК, що, до речи, нічого іншого не вділяла опріч того, що механічно «розміняла» Хорунжого.

Цю трійцю автор з любов'ю веде «трусячими шляхами» через всі перепитії, лже-трупи

— Давай спочинемо.

Я сів недалеко нього.

— Сьогодні вони видаватимуть заробіток. Ех, сволота!..—перегортаючи в долоні дрібні грудочки, сказав він і замислився. З гори струмочками шелестить задумано вода, ніби допомагаючи Йосипові складати якісь химерні плани.

Довго сидів він мовчки, а потім тоненьким мелодійним голосом замугикав єдину свою пісню.

«Тихий Дон приюти молодца,
Я к тебе со слезами пришел
У високих твоих камышах
Приюти, тихий Дон, приюти».

— Або на Дону, або на Кубані простори знаєш, не обнімеш очима... Там калмики, калмички, коні, степ, а тут...—і він знову продержує свою думку піснею:

«Дыхать трудно и мочи немає
Скоро, скоро я братці помру
Вы заройте меня у могилу,
А зо мною и злую судьбу».

Його рівний, тихий голос задумано розплинався у глухому квершлазі. Мокрі стовпи важко й байдуже відбивають жовтий промінь наших ламп, і глухо давлять Йосипову пісню.

— Ну давай кінчати, та й на гору.

З темряви квершлагу почувся далекий коногонський свист. За де-кілька хвилин до нас під'їхала партія порожняку. Молодий білявий коногон, білорус зайшов перед коня і про щось з ним заговорив. Потім повернувся до нас, і, намотуючи собі на шию довгий чорний «арапник», весело закричав:

— А што братця, сядні гавару, што будзе палучка. Ана на мое вишла. От калі-б похутчеє скапчаті упряжку! У вас яще багата?

— Остання партія—відповіли ми.

— Я відзев сядні Йоськінага дзядзьку. Харош, добрий дзядзька у табе Йоська.

— Дядько то хороший, та поганий чорт,

що його не візьме,—хмуро відповідає йому Йосип.

Коногон, начіплявши вагони, з гудінням і свистом зник. За ним довго глухо й незадоволено гудів квершлаг. Крізь важкий гул чулося коногінське свистіння.

Вечір. У підрядчика получка провадиться в дворі. За невеличким столом сидить сам підрядчик, а поруч нього—десятник. Підрядчик, напнижившись, перегортає листки товстої книги, чогось зазирає у великі широкі нарядні листи і новим олівцем ставить в них «птички».

— Боргу немає.

— Роспишись.

Робітники по черзі підходять до столу. Кожен бере олівець і незвичною рукою виводить своє прізвище проти поміченої птички. Підрядчик шелестить новенькими «трійками», «п'ятьорками», дзвенить сріблом. Сімейним виплачує мовчки, а холостякам обов'язково робить батьківські зауваження:

— Мені скаржилася твоя хазяйка, що ти їй за харчі несправно виплачуєш гроші.

Гляди мені...

Холостяк ніяково мнеться з ноги на ногу, і одержавши заробіток, мовчки відходить у бік.

Йоська сидить на лісейці осторонь і чомусь раз-по-раз крутить цигарку за цигаркою, запалює, кидає й знову крутить. Обличчя йому зблідло, очі гарячково світяться й нишпорять, мов у зацькованого вовка. Він раз-по-раз поглядає крадькома на маленький стілець з грошима. Раптом зривається, хутко підбігає до підрядчика і зі всієї сили б'є його кулаком в скроню. Той якось по кошачому нявкнув, і, перекинувшись разом зі стільцем додолу, крутиться, рачкуючи по двору.

Хоче підвестися, але Йоська, підбігши до нього, знову, б'є ногою під груди. Підрядчик простягся на жужелиці. Десятник було схопився з-за столу, але Йосип повернувся до нього і погрозив перед обличчям кулаком:

— Сси-ди-в, шку-у-ра!.

Взяв зі столу гроші, напхав ними кишені, повернувся до підрядчика, і, витягши в нього з бокової кишені бравнінга, пішов, не кваплячись, в подвір'я. Робітники остовпіли. Хто як стояв, так і валишився. Коло хвіртки старий, рудий кріпільник що росповідав якусь

і вони для читача є справжні герої твору. Ці оповиті любов'ю трагіки ніякій критиці, а тим паче сатирично-зневажливому змальованню з боку автора не підлягають.

Де сатира чи зневага в подачі читачеві такого героя, як Хорунжий, що йому цілком **не випадново** автор надав театральний псевдонім **Богун?** Трагічне, навіть символістичне прощання його матери на вокзалі (стор. 45—46)... «що так і простояла цілий день, не передавши синові гостинця», що «плакала рясно й тихо». Не для гумору тут сгустив автор фарби, зазначивши це місце під заголовком «**сльози матери Хорунжого**».

Сконденсувавши в особі Хорунжого об'єкт співчуття і жалю (не лише свого, але на велику шкоду і читачевого!) автор примушує після його арешту та розстрілу плакати усіх. На сторінці 69 щиро плачуть Неоніла і Катерина Степановна, бо:

«Перед очима їм весь час стояла постать Хорунжого **сором'язливого, скромного юнака, завжди спокійного, працьовитого, товариського...** (Яка зворушлива характеристика!? С. Б.).

Трагизм цієї організації, її скроботи після розстрілу Хорунжого так само подано далеко не сатирично:

«... вистава не ладилася:—хіба могли надхнуть акторів далекі, химерні страждання казкових героїв, коли їм довелося бути свідками **справжньої, жахливої трагедії?..»**.

...«З небувалим піднесенням і щирим сумом розлягалася пісня **національної** (без лапок! С. Б.) **трагедії...**

«...вона (Неоніла) ревно і щиро плакала над теплим ще тілом Хорунжого.

Світла пам'ять цієї центральної фігури тяжить над рештою так, що Котигорошок, перейшовши на радянську платформу, ще клянеться:

«... коли треба, то піду вмирати за них (петлюрівців. С. Б.)! І тоді помщуся над ними за Хорунжих! (та й тільки за них? С. Б.).

Хорунжий у Смолича збірний позитивний тип, що ніколи не викликає у читача (тим паче несвідомого!) негативного до себе ставлення.

«...Тисячі Хорунжих! Тисячі **прекрасних, життєздатних,** молодих істот,—устами Котигорошка вигукує патетично автор. А цим самим примушує (хоче чи не хоче) читача поважати тих, що «лягли кістьми десь під Крутами і під Жмеринкою», «впоїли **випадковою безвинною кров'ю** кожний клапоть української землі».

Таке тлумачення «виробничих витрат» класової боротьби, таке «випадкове й безвинне» нищення класових ворогів пролетаріяту з табору Петлюри не находить виправдання навіть, коли уважно переглянути попередні розділи книги. Де ж та «безвинність, випадковість», коли один з тих «прекрасних істот» розповідає про нальот:

«Да, діло було... Заскакуємо в якийсь городок... А там вже й Ревком, і ЧК, все як полагається... Вночі це діло було—та зразу до Ревкому... Там у Ревкомі жили комуністи. Я вартового вхопив,—крикнути він не може, та помаленьку й потискую—кажу, де голова ваш, Предревкому? Ну хлопець і не видержав на сусідню хату киває. Я туди. Двері вибив, а він із жінкою——ех-хе-хе сплять, одною ковдрою вкриті. Як почув, тільки, зірвався, а я на багнет, то обох так і прошиб нижче пупа. Сміха було!...

Отакі ці «випадкові» та «безвинні» Хорунжі так щиро замасковані і солодко-карамельно подані автором «Фальшивої Мельпомени».

Та залишимо Хорунжого і перейдемо до другого позитивного типа (на думку автора) повісти—Котигорошка. Змалювавши його зовнішність досить привабливу й милу, Ю. Смолич веде його «трусячими шляхами» бадьорого й життєздатного, аж до «радянської платформи». Рецензенти й критики нашої преси вже наводили, як розглядає і переоцінює Котигорошок своє минуле. Не осудивши це минуле належним чином, **не визнавши погромницької діяльности жовто-блакитної білогвардійщини закономірним явищем на тлі класової боротьби, а лише «випадковою помилкою»,** Котигорошок і до сучасного нашого радянського вскакує як Пилип з конопель. Зневірившись у товаристві (і то дуже раптово) він вкупі з цим губить свою соковитість, привабливу бадьорість й прибивається до радянського берега нікчемним і немічним...

В останніх розділах од Котигорошка—жвавого хлопця, залишився п'янчуга, розмагнічений, з безвольною фізіономією, що ніяк не імпонує читачеві. Окрім огиди до цього дешевого фразера, підкресленого теплотою й щирістю Марусі, у читача нічого не може бути.

Ідеально чисто виведена Маруся. Вродлива й жвава, твердо переконана, войовнича націоналістка, вона з гордо піднятою головою йде «трясучими шляхами» аж до останнього рядка твору. Коли всі складають зброю політичної боротьби, вона, оповита авторською увагою зберігає свою націоналістичну цнотливість. Занепад і розклад організації лише загартовує її. Маруся вступає до терористичної організації і в останнім розділі гордо «розигрує» безвольного лже-радянського Котигорошка.

Цей образ фашистки, старанно збережений автором од всіх смертних гріхів, зведений на неосяжний п'єдестал націоналістичної ідеалізації, так і залишився пугалом для сучасників-читачів, як тінь перед цим спаленої її автором Аглаї.

«Фальшива Мельпомена» з її хибною установкою, з ідеалізацією та романтизуванням Хорунжих — мертвих і живих, на нашу думку, **є річ глибоко шкідлива.**

І взагалі при відсутності твердої ідеологічної установки у авторів, **ми радили б не блукати та не водити за собою малосвідомого читача «трусячими шляхами» (чийого? С. Б.) минулого.** А видавництвам **серйозніше ставитись до ідеологічно «багнистої суволоки»,** перед тим, як її видавати.

С. БОЖКО.

Від редакції. Друкуємо цю статтю в порядкові самокритики, як відгук на заклик редакції взяти під масову критику твір Ю. Смолича «Фальшива Мельпомена».

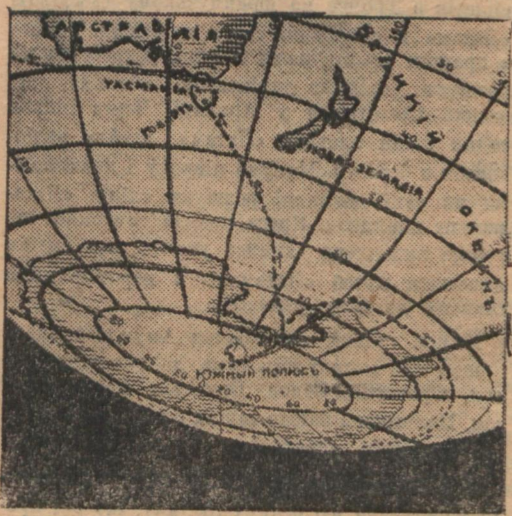

Шлях Амундсена на Південний полюс (накреслено пунктіром).

смішну історію з артільною куховаркою, раптом замовк на пів-слові і залишився з напіводкритим ротом.

— О-о!—врешті хтось тихо здивувався.—Диви, яке ще буває? Сидів тобі, сидів і раптом... Бах! Гроші забрав і пішов. Ну, а ми ж тепер як?

— Треба ловити. Лови його!—Старий кинувся було за Йосипом, але йому на хвіртці, перегородив дорогу робітник.

— Куди ти? Старий, а гарячий. Охолонь! Хіба ти не бачиш, що він тепер з ліворвертом?

Старий послухав й «охолов». Одійшов у бік і без потреби став просити тютюну у товаришів.

Підрядчика підвели з долу, посадили на стілець, почали мочити йому голову водою і поїти горілкою.

З будинку вискочила товста одгодована, брюзгла підрядчиця. Угледівши чоловіка знівеченим, вона чудно гикнула, не зграбно, немов посунулась підчеплена, впала зомлілою. Ніхто не звернув на неї уваги.

Коли Йоська зник за базарами рудий крамничник зірвався з місця, вискочив на вулицю став кричати, закликаючи «весь чесной народ» на допомогу. Через півгодини прибіг кислоокий, п'яний поліцай. Довго роспитував, що трапилося. Врешті вхопив до рота сюрчок, набрав повітря, і раптом закашлявся. Сюрчок випав йому з рота й покотився під ноги. Поки одкашлявся,—роздумав сюрчати на тривогу. Підсмикнувши пояса, медвежим підтюпцем побіг до урядника.

Довго товпилися шахтарі коло підрядчикового подвір'я. В сотий раз з уст в уста переказувався випадок. Дехто роблено жахався, а інші мовчки, махнувши рукою, одходили геть.

— Та він що... Він зробив правильно. Тільки молодий він ще. Злапають скоро, потому—пачпорт у поліції.

Вечір тугий насупився темними хмарами над шахтарською колонією. Зорі, поховані в чорних клоччях диму, несміливо мерехтіли тусклими плямами. Тонкий серп молодика своїм гострим рогом намагався проткнути тугу димову заслону над сталиварним заводом, але в нього нічого не виходило і він безсило висить застрявши в ній.

Гнітюче почуття оволоділо мною. Йосипів вчинок і його доля турбували мене більше мабуть, ніж самого Йосипа. Мені перед очима, товстовусий пристав з свинячими очима лазить поглядом по Йосипу і спорзно смакує його розгубленість. Далі: штовхани, нагайки, суд, острог і врешті, що саме мені жахним було в долі товариша це—«вовчий» донбаський білет. З пухлою від думок головою я повертаюся до своєї кватирі. Мені, як і завжди, одчиняє моя стара бабуся.

— А тут хтось приходив, питав тебе. Кажу—немає, пішов на получку. Так він покрутився по хаті і залишив тобі на столі гроші й записку.

Я взяв невеличкий папірець:

«Хведько залишаю тобі твій заробіток щоб ти на мене не сердився. На решту шахтарів мені наплювать. Тікаю на Кубань і чекаю тебе. Цілуй свою сестрьонку. Йосип».

Далеко за північ хтось сторожко й тихо застукав у вікно. Бабуся вийшла в сіни. Через кілька хвилин я почув:

— Він дома?

— Спить мабуть.

Я схопився й вискочив в передню кімнату. Йосип пройшов мовчки повз мене, сів проти світла за стіл, важко зітхнув і став викладати пакунками гроші. Бабуся переляканими очима слідкувала за його рухами.

— Ось що, Хведько. Однеси ці гроші назад підрядчикові. Вони всі цілі. Я не витратив ні копійки. Залишаю в себе лише свій заробіток, а ту записку, що я тобі залишив—порви... Бачиш?.. я роздумав. Погарячився я, браток. Треба було б не так зробити.—Він замовк, напружено перебираючи пальцями скатертину. Потім подвівся, виправився, підійшов до мене.

— Ну, бувай. Працюй, корись, мов той ішак, а мені дорога тепер, мабуть, одна. До Сибіру. Прощавайте й ви бабусю!

На порозі він знову вупинився і знову:

— Погарячився я.—Кивнув головою і зник за дверима. Я вискочив слідом за ним, але його вже не було. Довго я стояв, хотів чути його кроки, але даремне.

Тихо, тихо над колонією, над шахтою. Лише згодом чмухнула підіймна машина, мов би зі сміху над Йосиповим вчинком,

Три дні на Сумщині

(Нарис-хроніка).

За день до від'їзду знайомимося з Сумами по історичних та етнографічних збірниках. Досі майже ніхто з нас в Сумах не бував. Довідуємося, що засновано місто в 1652 році, виходцями з правобережжя «черкасами», як їх тоді офіційно називали. Назву місто має, нібито, від трьох сумок, що їх знайшли перші мешканці міста на березі річки Псла.

Швидко Суми виростають у кріпость, до 1665 року отаборюється козацький полк на чолі з полковником Кондрат'євим. Кріпость відограє велику ролю на службі в Москви, захищаючи російські городи Путивль, Рильське й інш. від нападу татар. 1708 року, при росподілі України на губернії, Суми становляться повітовим містом Київської губернії, згодом Білгородської і ще пізніше Харківської.

Зараз Суми округне місто з населенням понад 40.000 мешканців.

ЇДЕМО.

Про ритмічний стукіт коліс вагону не буду писати—хто про це не писав? Подорожніх цікавих також не було в вагоні. Всі спали як побиті і лише ми, зібравшись в одному купе, куняли над шахами та вікториною з «Огонька».

Хто ми?

А група письменників, що їхала по запрошенню окрпрофради до Сум на літературні виступи.

Про погоду треба сказати: паскудна була погода. Не погода, а мигичка. Сіро за вікном і одноманітно. Сірий й одноманітний був і настрій у нас. Чомусь думалось, що сірою буде й зустріч у Сумах, сірі будуть і наші виступи. Але дуже помилилися: зустріч була дуже теплою й товариською. Нашу появу на дверях вагону зустрінуто було гучними оплесками й привітаннями. Зустрічали представники окрпрофради, окрнаросвіти, робкори з усіх міських підприємств і письменник Василь Алешко.

Сідаємо всі на автобусі і до готелю. Було вже вісім годин вечора, але відпочити нам не довелося: практичні сумчани розробили програм наших виступів у такий спосіб, щоб використати наше перебування в Сумах до максимуму.

ЧЕРВОНО-ЗОРЯНА РАФІНАРНЯ.

Це найбільша в СРСР рафінарня, що виробляє на добу понад 20.000 пудів цукру. Працює на заводі до 4.000 робітників. Переважна маса робітників селяне з округних сел і багато з Курщини й Орловщини.

Наш приїзд зібрав до залі клубу понад п'ятьсот робітників (помешкання більше не вміщало). Нас запрохували приїхати на той рік, коли цукровики закінчать будувати новий, величезний, клуб-театр).

Не дивлячись на пізній час, робітництво, стомлене працею, досить терпеливо й уважно вислухало довгенький доклад тов. Пилипенка про сучасну українську літературу й культурну революцію.

В записках, а їх було подано до півсотні робітництво цікавилося нашими літугрупованнями, літдискусією, що точилася між Хвильовим та Пилипенком. Запитували чого мало творів з життя робітництва а коли вони й є, то маленькі оповідання, а романів немає. Були й такі запитання: «Ви українські письменники, а скрізь стоять очіріді...» Що автор хотів сказати запискою — не знаємо. Чомусь запитували нас, як там у Харкові миші в Церобкоопі збитку наробили на міліон сімсот тисяч. Очевидно нас дехто вважав за робкорів. Потрапляли до наших рук чомусь і такі записки: «Здравствуй петя ты говорыв что любыш атипер изменяеш миня петя тепер я тебе не верю».

РАНОК ДЛЯ ПРОФШКОЛЬЦІВ І УЧНІВ СЕМИРІЧОК СТАРШОГО КОНЦЕНТРУ.

Як по правді то ранок цей був над вечір, але в афішах він значився ранком. Дитяча авдиторія виявила максимум цікавости до літератури й до нас зосібна. Було подано дітьми до нас щось до сотні записок. Значна кількість записок була аж надто не дитячих, а навіть серйозніших за деякі робітничі на рафінарні. Це говорить про те, що діти більше обізнані з українською культурою й літературою.

Пам'ятник Т. Г. Шевченкові.

Звичайно не обійшлося й без таких записок:

— Чи всі ви жонаті? Чи можна письменникам женитися?

— Як можна стати письменником?

— Скільки вам усім років? Який псевдонім Головка?

— Хай живе червоне письменство, хай процвітає їхне знання!..

Цікавились діти й про заробіток письменників. Наша відповідь, що письменники багато працюють і часто дуже мало заробляють викликали хвилю розчарування.

БІГОМ ПО СУМАХ.

Іменно бігом — ходити і розглядати місто не було часу. Ото всього й бачили, як ішли в неділю до дітей. (Та ще дні як на те короткі—не встигнеш оглянутись, як вже й смеркло).

Йшли ми вулицею Шевченка і Радянською. Бачили два пам'ятники: Леніну і Шевченко-

Чому зачинено Укр. Книжкову Палату?

Дальший розвиток нашої науки позначився на цей час одцією особливістю: дуже виросла потреба в бібліографії. По деяких науково-дослідчих закладах організовано Бібліографічні Комісії, що й становлять бібліографічну базу наукової роботи. Неспроста найбільше позначився цей рух в м. Харкові. Якраз тут є найсприятливіші умови, що допомагають і гарантують вичерпність у бібліографічній роботі: такі умови звязані з існуванням та діяльністю Книжкової Палати в м. Харкові. Матеріяли Палати справді стають за джерело до бібліографічної роботи катедр та інших н.-д. закладів, а також і поодиноких наукових робітників. Як на приклад, можна спослатися на чималу бібліографічну роботу, що її проробила Бібліогр. Комісія н.-д. катедри іст. укр. культ. ім. ак. Д. Багалія, що в цей час виготувала й здала до друку спеціяльний «Бібліограф. зб. іст. літератури», майже виключно використавши до роботи тільки матеріяли Палати. Інститут Марксизму-Ленінізму — такі його катедри, як от кап. ертання, кооперації та колективізації і т. і.—в своїй бібліогр. роботі орієнтуються теж на матеріяли Палати. Капітальна праця Інститута Шевченка—«Десять рр. худ. літератури» теж звязана з використанням матеріялів Палати. Можна було б назвати ще низку наукових закладів, а ще більше—поодиноких наук. робітників, що їхня бібліогр. робота немислима була б без використання збірок Укр. Книжк. Палати. Ці збірки складаються з де-кілька сот тисяч карток на книжки й статті (навіть газетні!), багатющого архіву друку УСРР та закордонних укр. видань (книжки, журнали, газети, що виходять укр. мовою закордоном), і нарешті,—добре й найбільш, як по наших умовах, вичерпно, повно підібрані бібліографічні органи (національної бібліографії) світу. Це все, восереджене в Палаті, дозволяє нашим н.-д. закладам та окремим робітникам мати змогу налагодити постійне бібліографічне стежіння за потрібною спец. літературою любої країни світу. Використовуючи все це для своєї власної роботи (допомагаючи парт. та рад. органам керувати справою друку на Україні), Палата до цього часу охоче йшла назустріч звертанням наук. робітників, не відмовляючи їм в допомозі, хоч як би не важко це було. І що це потрібно, корисне для наукової роботи, що наші наукові робітники намацали вірний шлях до поглиблення своєї роботи, це доводить кількість одвідувань Палати.

Так було до цього часу А тепер?—Тепер на дверях Палати висить оголошення про те, що за браком помешкання припинено давати бібліограф. довідки, матеріяли, то-що. І не хочемо ми сказати, що тут можна помітити якийсь бюрократичний випрік в боку адміністрації цієї установи: як наукова, культурна інституція, Палата розуміє всю вагу й значіння своєї допомоги науковій роботі. Про чуле ставлення адміністрації до відвідувачів згадується й у передмовах до наук. видань... Тут у нас, наук робітників, одне запитання: як довели цю установу до того, що вона була змушена зачинити свої двері перед нами, наук. робітниками м. Харкова?—Зараз стан такий: Палата міститься в підвалі (кажуть, 5-й рік!); там все перевантажене, переповнене, понабиване й одвідувачам, — не кажучи вже про апарат Палати, літерально—не вистачає мінімуму повітря. Адміністрація заспокоює нас і себе, що цей крок тимчасовий, що незабаром перейдуть до нового помешкання. Але, як пишуть уже й у пресі, це «тимчасово» триває... п'ять років! Той законсервований стан, в який перейшла зараз ця установа, для нас, наук. робітників, фактично рівнозначний тому, що цю установу зачинено. Культурну установу, центр державної бібліографії УСРР, єдину базу для бібліогр. роботи н.-д. закладів—зачинено!

Куди ж дивилися ті установи, що росподіляли площу після переселення установ до Будинку Промисловости?

Куди ж дивиться РСІ, припускаючи п'ятилітню тяганину з наділенням відповідним приміщенням центр. науково-бібліогр. інституції Радянської України.

Наукові робітники м. Харкова сподіваються, що Книжкову Палату переведуть до іншого помешкання й цим знов одчинять її для наукової роботи.

Наук. робітник.

Акад. Д. М. Багалій про помешкання для Укр. Книжкової Палати

З досвіду, що його мала катедра історії української культури, я переконався, скільки справді допомогає розвиткові укр. іст. науки (і, як гадаю, й інших наук) Книжкова палата УСРР—і тому приєднуюсь до думки про необхідність негайно забезпечити цю поважну науково-бібліографічну інституцію відповідним

приміщенням і цим дати науковим робітникам змогу використовувати цінні матеріяли Палати.

Акад. Дмитро Багалій.

ві (скульптура Кавалерідзе). Леніна сумчане поставили на п'єдесталі, що на ньому стояв до революції сумський міліонер Харитоненко. За часів денікінщини Харитоненко був спробував знову встановитись на п'єдесталі, але хутко злетів і вже назавжди. Бачили ще церкви якісь, що їх нібито будували за часів полковника Кондрат'єва. Але до стилів їх не мали змоги придивитися.

Взагалі Суми мають вигляд справжнього міста. Вулиці бруковані, освітлені вночі. Багато двох і трьохповерхових будинків.

Є в Сумах театр. Для Сум навіть дуже пристойний. В ньому зараз «обітає» російська музкомедія (нова вивіска, як і в Харкові, оперетки). Збитків немає, а от франківці торік горіли. На весну мають приїхати до Сум заньківчане і можливо знову франківці.

Забігали і в музей. Помешкання для музея аж надто пристойне, Харківські музеї можуть тільки заздріти. Завідувач і організатор музею т. **Онацький** пробігся за нами по залах, щось люб'язно пояснював, показував, але ж хіба можна за півгодини все побачити.

Ну й про населення в Сумах кілька слів: українців на 92%, але українська мова на вулицях не панує.

За нашим планом ми думали побувати на всіх важливих підприємствах Сум, як текстильна фабрика, машинобудівельні заводи й інш., але не встигли. Побували в Окрпрофраді й Окрнаросвіті і познайомилися з життям округи з розмов з керовниками цих установ. Членів профсоюзів в окрузі 40 тис. Переважна частина їх працює на цукроварнях.

В цілому округа промислова рівняючи з іншими нашими округами, як Прилуцька, Лубенська й інш.

Найбільшою болячкою є велика неписьменність так усього населення, як і професюзних мас. Не дивлячись на те, що на цю зиму збудовано в окрузі 24 школи, діти охоплені школою всього лише на 73%.

Кепська справа з ліквідацією неписьменности серед жіноцтва. З загальної кількости неписьменних, жінки ставлять 78%.

Українізація проф і радапарату, так і культурно-освітньої роботи просувається вперед. Процент українських книжок по бібліотеках був в минулому році 4, тепер 15—23. Але в цілому справа з українізацією ще дуже й дуже незадовільна.

У КОМСОМОЛЬЦІВ І В ПЕДТЕХНІКУМІ.

Як і взагалі в житті, так і в літературному питанні, молодь найактивніше реагувала на наші виступи. На вечері в комсомольців стихійно виникла навіть дискусія на тему: «чи правдиво Ант[illegible] Ко змалював комсомольця в своїй гуморесці «Негарний ухил». Комсомольці щиро відгукнулися й гаряче дебатували.

Особливо ж теплий був прийом в Педтехнікумі. Я не хочу цим сказати, що комсомольці, діти й робітники рафінарні, приймали нас холодно. Дуже навіть тепло, але студенти Педтехнікуму приймали нас аж надто гаряче.

Можливо це пояснюється тим, що ми їх безжалісно і не-полюдському вимучили: призначили літвиступ на 2 години, а приїхали до них лише о 5-й.

Та зарядка тревала й далі. Доклад з півгодини, демонстрування наших творів, відповіді на записки і вже 8 годин.

Прохали студенти ще залишитися хоч на годину, але нам треба було їхати до театру, де мав роспочатися о 8 год. наш центральний вечір. Прощалися з студентством майже на бігу і з великою емоціональною зарядкою для дальших виступів.

ТЕАТР «ІІІ ІНТЕРНАЦІОНАЛ».

Поспішали мов на пожежу. А воно наче навмисне автобуса немає. Йти ж 4 верстви. Стали серед вулиці й ну радитись: одні говорять стояти на місці, другі ж — йти до вокзалу, поки дійдемо, а автобус і приїде. Все ж краще, ніж на місці тупцюватися. Пішли до вокзалу. Найбільше гарячився Тобенгауз, наш шеф (секретар культвідділу Окрпрофради). Це ж там у театрі порядку немає. Це ж там нервуються, лаються. Письменники й ті запізнюються. Коли ж ми, нарешті, досягнемо НОПГу.

Зарядка з педтехнікума була нам у великій пригоді. Зустріли нас в театрі профспілчане холодненько й навіть без оплесків, як це скрізь і завжди буває.

Холодно й офіційно роспочався і вечір. Казенні й нудлуваті були привітання. Якось товариші захоплюються дуже промовами.

Розворушили авдиторію лише під кінець першого розділу. А другий розділ проходив уже з великим піднесенням і зацікавленням. Посипалися десятками записки. На записки ми відповідали зараз же і тому налагодився живий звязок з авдиторією.

Цей літвиступ транслювався сумчанською радіо-станцією і слухали нас до 3 тис. радіослухачів.

І НАРЕШТІ

товариська шклянка чаю з сумськими робкорами, представниками Окрпрофради, Окрпарткому, Окрвиконкому й Наросвіти і редакцією окружної газети «Плуг і Молот». Цілком по товариському і об'єктивно, в порядкові самокритики товариші говорили про наші виступи і про їхню ролю в творенні радянської культури. Намітили низку заходів, цілком практичних що-до поширення української преси серед робітничих мас. Прощалися з сумчанами не по казенному, а тепло й привітно, як

товариші, що прагнуть всі до одної мети.

По дорозі до Харкова ми на день зупинилися в с. Н.-Сироватці. На велику шкоду ми не могли побувати (а дуже хотілось) на Нижчівській і Вірівській цукроварнях, куди нас запрошували, навіть як слід невикористали свого перебування в Сироватці. Правда, ми влаштували, за 14 годин свого перебування там аж три виступи: для школярів, допризовників та селян. Але села, як такого не бачили. Побували лише в райпарткомі, в сельбуді та в школі.

Хоч і час вже закінчувати нариса, але про школу треба сказати хоч би тому, що в ній півтора роки, здається 1907—8 р. вчителював Борис Грінченко. Його ж ім'ям школа й названа.

Закінчуючи не можу втриматися по сказавши: їхали до Харкова хоч дуже і стомлені, але бадьорі.

В. МИНКО.

Шахи й шашки

— За редакцією —
І. Л. Янушпольського
1 грудня 1928 р.

Партія № 19

Початок ферзевого пішака

Відіграно у жовтні ц. р. на міжнародньому турнірі у Берліні.

Білі—**Х. Р. Капабланка** (ПАСШ) Черні—**А. Рубінштейн**, (Польща)

1. d2—d4	d7—d5	23. Т e1—e7	Т d8—d5
2. К g1—f3	c7—c5	24. С a5 : b6	a7 : b6
3. d4 : c5	e7—e6	25. Т e7—b7	К f8—d7
4. e2—e4	С f8 : c5 1)	26. Т b7—c7	Т d5—d5
5. e4 : d5	e6 : d5	27. Т c7—c8+	К d7—f8
6. С f1—b5+	К b8—c6	28. К b3—d2	c6—c5
7. 0—0	К b8—e7	29. К d2—c4	Т d6—e6
8. К b1—d2 2)	0—0	30. Т c8—b8	Т e6—e1+
9. К d2—b3	С c5—b6	31. Кр g1—g2	g7—g5
10. Т f1—e1	С c8—g4	32. a2—a4	Т e1—a1
11. С b5—d3	К e7—g6 3)	33. К c4 : b6	Кр g8—g7
12. h2—h3	С g4 : :3	34. Т b8—c8	К f8—e6
13. Ф d1 : f3	К c6—e5	35. К b6—d7	Т a1 : a4
14. Ф f3—f5	К e5 : d3	36. К d7 : c5	Т a4—b4 5)
15. Ф f5—d3	d5—d4	37. К c5—d3	Т b4—b5
16. С c1—d2	Ф d8—f6	38. Кр g2—f3	h7—h6
17. Т e1—e4	Т a8—d8	39. b2—b4	h6—h5
18. Т a1—e1	Ф f6—c6	40. g3—g4	h5 : g4
19. g2—g3 4)	Т f8—e8	41. h3 : g4	f7—f6
20. С d2—a5	Т e8 : e4	42. Т c8—c4	Кр g7—f7
21. Ф d3—e4!	К g6—f8	43. К d3—c5	К e6—d8
22. Ф e4 : c6	b7 : c6	44. К c5—b3	чорні здалися

1) Після 4... d5 : e4 5. Ф d1 : d8 Кр e8 : d8 6. К f3—g5 позиція білих краща.

2) Можно також продовжати К b1—c3, 0—0 10. С c1—f4 С c8—g4 11. С b5—e2

3) Білі загрожують 12. С d3 : h7+ Кр g8 : h7 13. К f3—g5+.

4) На 19. С d2—a5 чорні відповідають 19... f7—f5 20. Т e4—e6 К e5—f4.

5) Після 36... К e6 : c5 37. Т c8 : c5 Т a4—b4 38. b2—b3 d4—d3 39. c2 : d3 Т b4 : b3 40. Т c5 : g5 Кр g7—f6 41. Т g5—d5 партія білих виграна.

ХРОНІКА

Початок чемпіонатів Харкова по шахах і шашках у першій половині січня м-ця.

Блок-нот

БІБЛІОТЕЧНА СТАТИСТИКА.

«Бюлетень Книжного Музею» подає інтересну статистику книжкових багацтв світу. **Г. Шпарн**, автор цієї статті, ознайомився тільки з 1038 бібліотеками світу, з книжковим майном більш ніж 50.000 томів.

Вони мають разом 181 міліон книг. На Европу припадає з цього числа 669 бібліотек з 119.600.000 томами, на Північну Америку —314 з 54.100.000 томами, на Південну та Центральну Америку—22 з 3.900.000 томами, на Австралію—7 з 1.100.000 томами, на Африку—3 з 200.000 томами.

В Европі росподіляється книжкове багацтво так: Німеччина—**160** бібліотек з 29.500.000 томами, Франція—111 бібліотек і 19.000.000 томів, Італія—85 бібл. і 13.300.000 томів. Англія—101 бібл. і 17.000.000 томів, Австрія—32 бібліотек і 5.000.000 томів, Бельгія—19 бібліотек і 3.000.000 томів, Польща—14 бібліотек і 2.800.000 томів, Еспанія—14 бібл. і 2.500.000 томів.

Тому, що невеликі бібліотеки та приватні збірки книг зовсім не взяті під увагу*), цей перелік подає тільки приблизну картину книжкових багацтв світу.

У ВИДАВНИЦТВІ «ПЛУЖАНИН».

Вийшли нові книжки: **М. Ірчан.** Біла мавпа (збірка новел), 128 ст. з портретом автора і біографією, ц. 75 коп. **Ярослав Гашек.** Солідне підприємство (гуморески) 32 ст., ц. 15 коп.

На 30 грудня скликаються **загальні річні збори** членів в-ва «Плужанин». На порядку денному: 1) Річний звіт правління і ревкомісії, 2) Видавничий план на 1929 рік, 3) Перевибори правління і ревкомісії, 4) Поточні справи.

— **Нові видання «Українського Робітника».** Видавництво «Український Робітник» випустило українською мовою романи П'єра Лотті «Ісляндський рибалка» та «Шампанське». Видавництво видає в руському перекладі роман Микитенка «Вуркагани». Незабаром видавництво випускає українською мовою трилогію Опатошу «В польських лісах» переклад з єврейської, «Лібертанія», пригодницький роман Бішопа—переклад з англійської мови.

— **Драматичні гуртки роб. клубів м. Зінов'ївська** поволі переходять на новий репертуар. Клуб радторгслужбовців з успіхом виставив п'єсу «Республіка на колесах» та «Рожеве павутиння» (Мамонтова), клуб металістів «Розлом» укр. мовою, по інших клубах пройшли добре вистави нових п'єс: «Тамара», «Мятеж», «Кльоп і вугіль».

*) Не подано також відомостей про СРСР.

Укрголовліт 836/кя. Друга Друкарня ім. т. Блакітного Тресту «Харків-Друк».